

Uitspraak in de taallessen Nederlands in het hoger onderwijs

Sommer, Julia (moderatatie, namens het iNVT-netwerk)	Universität Wien, Wenen, Oostenrijk
Harmes, Ingeborg	Universität Münster, Münster, Duitsland
Nagy, Roland	Eötvös Loránd Universiteit, Boedapest, Hongarije
Czerwonka-Wajda, Zuzanna & Kostelecká, Marta	Universiteit Wrocław, Wrocław, Polen
Sas, Christine	Masarykova Univerzita, Brno, Tsjechië
Nuriah, Zahroh & Mundalifah Roosman, Lilie	University College London, Londen, Engeland
Arends, Myra	Universitas Indonesia, Jakarta/Depok, Indonesië Universiteit Leiden, Leiden, Nederland

Inleiding

Uitspraak is vaak het ondergeschoven kindje in de taalverwerving hoewel er veel onderzoek naar gedaan is [cf. Nagy, R. (2015), Czerwonka-Wajda, Z. (2023), Pennington, M. (2021)]. In lessen wordt er niet vaak expliciet aandacht aan besteed maar ervan uitgegaan dat het met een paar oefeningen over de uitspraak van klanken, de prosodie en de klemtonen wel losloopt.

In dit panel laten we docenten Nederlands aan het woord die daar wél tijd voor maken en er onderzoek naar doen. We willen nagaan hoe we inzichten uit recent onderzoek beter, sneller en grondiger kunnen integreren in de lespraktijk. Er is aandacht voor de meertalige achtergrond van studenten, voor de uitdagingen om contrastief te werken en voor het pluricentrische karakter van het Nederlands en de manieren om dat in colleges te thematiseren. In de bijdragen wordt er ingegaan op onderzoeksresultaten rond intonatie, fonetische systemen en uitspraakonderwijs. Er is ruimte voor concrete ervaringsberichten en lessuggesties, vooral als ze de docenten een beetje uit hun comfortzone rukken en uitspraak op een originele manier benaderen.

Het panel is een activiteit van het netwerk iNVT, het internationale netwerk voor docenten Nederlands als Vreemde taal. Het is heel expliciet bedoeld voor onderzoekers en lesgevers met heel verschillende achtergronden en het is bij uitstek communicatief en interactief van opzet.

Omschrijving bijdragen

1. Contrastief uitspraakonderwijs aan Duitstalige beginners met theaterlezen
2. De rol van intonatie in de perceptie van een buitenlands accent door moedertaalsprekers van het Nederlands

In het moderne uitspraakonderwijs krijgt intonatie veel aandacht, vooral vanuit het perspectief van verstaanbaarheid. De invloed van afwijkende intonatiepatronen op de waarneming van de sterkte van een accent is echter weinig onderzocht. Dit lopende onderzoek richt zich daarom op de rol van intonatie in de perceptie van een buitenlands accent door moedertaalsprekers van het Nederlands. Via een (online) enquête beoordelen moedertaalsprekers gemanipuleerde opnames van NVT-sprekers, waarin de intonatie is aangepast om variaties te testen. Het onderzoek beoogt te achterhalen in hoeverre afwijkende intonatiepatronen bijdragen aan de perceptie van een accent, onafhankelijk van andere fonetische kenmerken. De resultaten van dit onderzoek kunnen bijdragen aan verbeterde didactische methoden in het onderwijs Nederlands als Vreemde Taal, door de rol van intonatie vanuit een nieuw perspectief te belichten.

3. De rol van orthografische, cross-linguïstische en individuele factoren bij het ontstaan van uitspraakfouten

Talen verschillen wat fonetische systemen betreft: zowel in het aantal klanken als in de articulatorische kenmerken ervan. Dit resulteert in verschillende systematische en articulatorische fouten in de uitspraak van Nederlandse klanken door buitenlandse sprekers. Maar als we de uitspraakopnames van de leerlingen nader analyseren, blijkt echter dat er ook andere soorten fouten in de uitspraak voorkomen, zoals fouten die zijn ontstaan door orthografische invloeden of die het gevolg zijn van de invloed van vreemde talen die iemand vóór het Nederlands leerde (zoals Engels en Duits). Er zijn ook individuele tendensen om specifieke fouten in de uitspraak van Nederlandse klanken te herhalen. Het doel van de presentatie is om juist deze

fouten in detail te analyseren en te wijzen op hun belang in het proces van het leren van de Nederlandse uitspraak.

4. Over de oorzaken van uitspraakproblemen voor Indonesische studenten en het betere verhelpen ervan

Het Nederlands en het Indonesisch zijn twee totaal verschillende talen die tot verschillende taalfamilies behoren. Wat uitspraak betreft, heeft het Nederlands een rijkere klankinventaris dan het Indonesisch. Veel Nederlandse klanken, zowel klinkers als medeklinkers, komen niet voor in het Indonesisch. Daarnaast hebben de studenten vaak verschillende moedertalen; voor sommigen is het Indonesisch niet eens hun moedertaal. Bovendien hebben ze vaak eerder andere vreemde talen geleerd voordat ze met het Nederlands beginnen. Ons doel is om de oorzaken van de uitspraakproblemen van Nederlandse klanken in kaart te brengen. Op die manier kunnen we de uitdagingen beter begrijpen en studenten ondersteunen in het verbeteren van hun uitspraak.

5. Het concept 'verstaanbaarheid' en welke aspecten van taal en uitspraak daar een belang in spelen

De bijdrage is gebaseerd op het onderzoek van Martha Pennington. Als er ruimte voor is, kader ik dat het liefst in een discussie rond authenticiteit en de ondertussen achterhaalde notie van de moedertaalspreker.

6. De kat krabt de krullen van de trap – werken aan een verstaanbare uitspraak

Verstaanbaarheid is belangrijk voor succesvolle communicatie. In de praktijk blijkt het echter vaak lastig om in de les aan verstaanbaarheid te werken. Goedegebure (2020) heeft een stappenplan ontworpen waarmee in de NT2/NVT-les aan verstaanbaarheid gewerkt kan worden. De volgorde van de stappen is gebaseerd op de mate waarin fonologische eigenschappen bepalend zijn voor de verstaanbaarheid (Hendriks, 2020).

Achtereenvolgens komen de volgende aandachtspunten aan de orde:

1. ritme en klemtoon
2. klanken met een hoge functionele lading
3. klinkers met een lage functionele lading
4. medeklinkers met een lage functionele lading

In deze bijdrage zal ik ingaan op deze aandachtspunten en concrete voorbeelden geven van oefeningen die ik met mijn studenten heb gedaan om aan de verschillende aspecten van verstaanbaarheid te werken.

Staat het panel open voor het toevoegen van bijdragen van andere sprekers?

Ja.